

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเรามักได้ยินข่าวสารหรือข้อเท็จจริงต่างๆ มากมายหลายทาง ไม่ว่าจะทางสื่อมวลชนหรือโดยการบอกเล่าของบุคคล ข่าวสารหรือข้อเท็จจริงเหล่านั้นจะเชื่อถือได้เพียงใดขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวและวิจารณญาณของผู้รับข่าวนั่นเอง แต่การที่จะรับฟังข้อเท็จจริงใดของศาลในการพิจารณาคดีทำตามอำเภอใจไม่ได้ ศาลจะต้องรับฟังข้อเท็จจริงภายใต้กฎเกณฑ์ที่กฎหมายวางไว้และดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลโดยเฉพาะในเรื่องของการสืบพยานบุคคลนั้นจะต้องถูกตรวจสอบได้โดยบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผลของการสืบพยานบุคคลนั้นจะได้ข้อเท็จจริงซึ่งเรียกว่าค่าเบิกความ และข้อเท็จจริงนี้จะต้องเสนอโดยคู่ความตามวิธีการและกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะการฟังข้อเท็จจริงของศาลในการวินิจฉัยคดีจะต้องมีการกลั่นกรองโดยรอบคอบ มิให้มีการผิดพลาดเพราะจะเป็นการเสียหายต่อความยุติธรรมและกระทบกระเทือนต่อความสงบสุขของบ้านเมืองได้ กล่าวคือถ้าเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดจากค่าเบิกความของพยานก็จะต้องมีการอ้างและนำสืบพยานหลักฐานเข้ามาในสำนวนโดยถูกต้องตามกฎหมาย และข้อเท็จจริงที่มีได้มีการเสนอให้ถูกต้องตามวิธีการสืบพยานศาลจะรับฟังไม่ได้¹

การพิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงในศาลมีหลักเกณฑ์ว่าพยานหลักฐานใดสืบได้หรือไม่ได้รับฟังได้หรือไม่ พยานหลักฐานมีน้ำหนักมากน้อยเพียงใด และการสืบพยานจะต้องกระทำโดยวิธีใด ทั้งนี้เพราะการดำเนินกระบวนการสืบพยานนั้นเป็นกระบวนการค้นหาความจริงถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ซึ่งการค้นหาความจริงที่กระทำโดยการสืบพยานนั้น พยานบุคคลนับเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญประเภทหนึ่งโดยเฉพาะในคดีอาญาในฐานะที่เป็นประจักษ์พยานและพยานแวดล้อม ทั้งมีความจำเป็นแก่คดีทุกประเภท แม้มีพยานเอกสารและพยานวัตถุที่เพียงพอแก่

¹ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2536, หน้า 16-17.

การพิสูจน์ข้อเท็จจริงแล้วก็อาจต้องมีพยานบุคคลเบิกความประกอบ หรืออย่างน้อยต้องมีพยานบุคคลเบิกความนำพยานเอกสารหรือพยานวัตถุเข้ามาในสำนวน แม้แต่พยานเอกสารก็ต้องมีพยานบุคคลมาเบิกความรับรองความแท้จริงด้วย

พยานบุคคลตามความเข้าใจทั่วไป หมายถึง “บุคคลที่มาให้การด้วยปากต่อศาล”² คือตัวคนที่รู้เห็นเหตุการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงในคดี และได้มาเบิกความต่อหน้าศาลในฐานะพยาน หรืออาจกล่าวได้ว่า พยานบุคคล คือ ตัว “คน” ที่รู้เห็นเหตุการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงในคดี และได้มาเบิกความต่อหน้าศาลในฐานะพยาน ตามความหมายแรก ดังนั้น พยานบุคคลคือ ผู้ที่จะต้องเปิดเผยถึงการรับรู้ของตนเกี่ยวกับข้อเท็จจริง โดยการให้ถ้อยคำ การรับรู้ที่เป็นการรับรู้โดยประสาทสัมผัสของตน ได้แก่ การได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้กลิ่น ได้รสและความรู้สึก

สำหรับประเทศไทย ระเบียบแรกใช้ดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความในการสืบพยานระบบกล่าวหา ต่อมาบางสมัยก็มีวิธีการของระบบไต่สวนเข้ามาผสม ดังปรากฏในกฎหมายลักษณะโจร ลักษณะตระลาการ และมีพระราชกำหนดและกฎต่าง ๆ มาใช้ในการพิจารณาโจรผู้ร้าย ซึ่งเรียกว่าวิธีพิจารณาตามจารีตนครบาล เช่น ใช้วิธีการเขียนถามคำให้การโจร (เพื่อให้ได้ความจริงตามระบบไต่สวน) อันเป็นวิธีการทารุณ และถูกยกเลิกไปเมื่อ ร.ศ.115 โดยเปลี่ยนแนวความคิดใหม่เนื่องจากเห็นว่าหลักฐานในการพิจารณาคดีโดยยุติธรรมต้องอาศัยสักขีพยานเป็นใหญ่ยิ่งกว่าสิ่งอื่น เพราะวิธีการเดิมผู้พิพากษาอาจพลาดพลั้งหลงลงอาญาแก่ผู้ไม่ผิด³ โดยเฉพาะในการดำเนินคดีอาญา แนวคิดในเรื่องประสิทธิภาพของการดำเนินคดีนั้นเป็นการค้นหาความจริงถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ซึ่งกระบวนการค้นหาความจริงทำได้โดย การสืบพยาน ความสามารถในการเป็นพยานบุคคลก็คือ ความสามารถในการรับรู้ ความสามารถในการจดจำ ความสามารถในการบรรยายถ่ายทอดเหตุการณ์ที่ตนพบเห็น การตรวจสอบและชี้หน้าหน้าของพยาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² พระยาจินดาภิรมย์ราชสภาพดี (จิตต์ ณ สงขลา), คำอธิบายกฎหมายลักษณะคำพิจารณาพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิศาลบรรณินดี), 2464, หน้า 95 และ แอล.ดูปาลด์, กฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา, (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรนิดี), 2478, หน้า 11.

³ ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา, กฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), 2525, หน้า 9.

บุคคลที่มีความน่าเชื่อถือเพียงใด นอกจากนี้กระบวนการรับฟังและการสืบพยานต้องเป็นไปอย่างถูกต้องที่สุดเพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย คือ ทั้งโจทก์ จำเลย และต่อกระบวนการยุติธรรม

ในการดำเนินคดีอาญาจะยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยขึ้นเป็นประธานในคดีและผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม การพิจารณาและสืบพยานในศาลต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ฉะนั้นสิทธิที่จะดำเนินคดีโดยรวดเร็วและได้เผชิญหน้ากับพยานจึงเป็นสิทธิที่สำคัญที่สุดของจำเลยในชั้นพิจารณา

ในปัจจุบันการสืบพยานของไทยยังต้องประสบความล่าช้า และมีอุปสรรคขัดข้องบางประการ อันเนื่องมาจากพยานบุคคลไม่เข้ามาสู่กระบวนการพิจารณาด้วยสาเหตุจากความสัมพันธ์ระหว่างพยานกับจำเลย ทำให้เกิดความกดดันพยานจึงไม่กล้ามาเบิกความต่อศาล หรือไม่กล้าเบิกความตามความเป็นจริง หรือการที่คนจำนวนมากจำเป็นต้องเดินทางมาพบกัน ณ ที่เดียวกันพร้อมกันทุกครั้งนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ถนัดนัก คู่ความ ทนายความ หรือพยานแต่ละคนของแต่ละฝ่ายอาจมีความจำเป็นเฉพาะหน้าไม่อาจมาตามนัดได้ บางกรณีบุคคลเหล่านี้มีภูมิลำเนาห่างไกลจากสถานที่ตั้งของศาลมาก ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาศาล โดยเฉพาะพยานซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสียในคดี ย่อมไม่เต็มใจมาเบิกความต่อศาลอยู่แล้ว บางครั้งเมื่อมาศาลแล้วยังไม่อาจสืบพยานได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็เหตุขัดข้องของฝ่ายใดก็ตาม ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายดังกล่าวโดยเปล่าประโยชน์⁴ นอกจากนี้การส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นจำเลยส่วนใหญ่จะสละสิทธิไม่ตามประเด็นไปสืบพยาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลยที่ถูกควบคุมตัวอยู่ที่ทัณฑสถานก็จะต้องประสบปัญหาอย่างมาก ในการที่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์จะควบคุมตัวผู้ต้องขังเดินทางตามประเด็นไปสืบพยาน เพราะเสี่ยงต่อการหลบหนีขณะเดียวกันผู้ต้องขังก็มักจะสละสิทธิในการตามประเด็นไปสืบตามที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ในมาตรา 230 ทำให้จำเลยเสียสิทธิที่จะได้เผชิญหน้ากับพยาน สิ่งเหล่านี้นับเป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะหากข้อขัดข้องนั้นเกิดจากเจตนาอันไม่สุจริตของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง สภาวะเช่นนี้คงจะโทษใครไม่ได้เพราะระบบการพิจารณาคดีและหลักความยุติธรรมทำให้ทุกฝ่ายจำยอมรับสภาพเช่นนี้อยู่ และยังจำเป็นต้องให้คู่ความทุกฝ่ายมาอยู่พร้อมต่อหน้ากันต่อไป

⁴ ถาวร เชาววิชาวรัตน์, "การใช้สื่อวิธีทัศนในการพิจารณาคดี" วารสารอัยการ, ปีที่ 19 ฉบับที่ 220, มิถุนายน 2539, หน้า 132.

อย่างไรก็ดี คำว่า “ต่อหน้า” ในทางกฎหมายนั้นแตกต่างไปจากความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจ กล่าวคือ ในแง่กฎหมาย “ต่อหน้า” มุ่งถึงสภาพการที่ผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถติดต่อสื่อสารรับรู้ความเป็นไปของผู้เกี่ยวข้องฝ่ายอื่น ๆ ได้ในฉับพลันทันทีทันใด โดยไม่จำเป็นต้องต่อหน้าหรือกระทำการใด ๆ ทางด้านหน้าของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือไม่จำเป็นต้องกระทำให้เกิดเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งปรากฏต่อสายตาของผู้ดูโดยตรงแต่ประการใด ดังนั้นการติดต่อสื่อสารกันทางโทรศัพท์ ก็ถือว่าเป็นการติดต่อแบบต่อหน้าได้ ในยุคที่เทคโนโลยียังไม่เจริญก้าวหน้าการเสนอถ้อยคำ ความคิด และเอกสารต่อหน้าผู้อื่นจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องมาพบกันอยู่ใกล้ชิดพร้อมหน้ากันจริง ๆ จึงจะนำเสนอสิ่งนั้น ๆ แก่กันได้ แต่ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าเป็นระบบสื่อสารไร้พรมแดนความจำเป็นเหล่านี้มีทางแก้ไขได้ โดยแต่ละฝ่ายไม่จำเป็นต้องเดินทางมาพบหน้ากันในห้องพิจารณาคดีเสมอไป ในการสืบพยานแต่ละฝ่ายอยู่คนละแห่งได้ โดยที่ทุกฝ่ายยังคงจะได้รับผลที่ควรได้ตามรูปแบบและวิธีการพิจารณาคดีแบบเดิมเกือบทุกประการ ดังเช่นที่โลกในยุคปัจจุบันนี้ เราอาจจัดให้มีการประชุมต่อหน้ากันได้ โดยผู้ร่วมประชุมอยู่ห่างกันนับร้อยนับพันกิโลเมตร หรืออยู่ห่างกันคนละทวีปก็ได้ หากจำเป็นและกฎหมายเอื้ออำนวยให้ ก็อาจนำกระบวนการและเครื่องมือที่เรียกว่า Video - Conferencing อันเป็นเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคมระบบหนึ่งมาใช้ในการพิจารณาคดีอันเป็นการแก้ปัญหาข้างต้นได้ในบางสถานการณ์⁵ เพราะถ้าหากสามารถนำความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในการสืบพยานบุคคลในศาลได้ก็น่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม แต่ในขณะเดียวกันการดำเนินคดีอาญาก็จะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของจำเลยด้วย เพราะถือว่าจำเลยเป็นประธานในคดีควรจะได้ต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ ดังนั้นควรจะต้องศึกษาว่าสถานการณ์ใดเหมาะสมที่จะใช้สื่อภาพและเสียง Audio and Video Conferencing หรือจะมีความน่าเชื่อถือเพียงใด เครื่องมือดังกล่าวจะก่อให้เกิดความยุติธรรมต่อสังคมและคู่ความเพียงใดตลอดจนมีความเป็นไปได้หรือเหมาะสมมากน้อยเพียงใด หากจะนำเครื่องมือดังกล่าวมาใช้ในการสืบพยานบุคคลในประเทศไทย

⁵ ถาวร เชาวิชารัตน์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 132-133.

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและหลักการสืบพยานบุคคลโดยการใช้สื่อภาพและเสียง
2. เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อถือ และมีความมั่นใจต่อระบบการสืบพยานบุคคล โดยผ่านสื่อภาพและเสียงของศาลว่าสามารถตรวจสอบได้ โดยบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะสามารถถลั่นกรองพยานหลักฐานได้
3. เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการสืบพยานที่มีประสิทธิภาพ และให้ได้ความจริงในบางสถานการณ์
4. เพื่อนำเทคโนโลยีด้านการใช้สื่อภาพและเสียงที่ทันสมัยมาใช้ในการสืบพยานบุคคล

1.3 สมมติฐาน

การสืบพยานบุคคลโดยการใช้สื่อภาพและเสียงมิใช่การสืบพยานบุคคลตามปกติ และอาจกระทบต่อสิทธิของจำเลย แต่บางครั้งในการค้นหาความจริงจากพยานในบางสถานการณ์ก็มีความจำเป็น แม้พยานไม่ได้มาเบิกความโดยเผชิญหน้าจำเลย คำเบิกความของพยานก็น่าจะเชื่อถือรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ การสืบพยานบุคคลโดยวิธีนี้ก็ไม่ขัดต่อหลักการสืบพยานบุคคลต่อหน้าจำเลย ทั้งยังเป็นมาตรการที่สามารถคุ้มครองพยานอีกด้วย

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยวิทยานิพนธ์นี้ จะใช้วิธีการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแบบการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยจะศึกษาทฤษฎีและแนวคิดและหลักกฎหมายต่าง ๆ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในหัวข้อวิทยานิพนธ์นี้มีขอบข่ายในการศึกษาถึงการสืบพยานบุคคลใน

ศาลในคดีอาญาว่า หากมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสืบพยาน โดยสืบพยานบุคคลผ่านสื่อภาพและเสียงแล้วนั้น จะทำให้หลักเกณฑ์ในเรื่องของความสามารถที่จะตรวจสอบการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลนั้นถูกเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร รวมทั้งความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลจะเปลี่ยนไปอย่างไรหรือไม่ จึงมีข้อขยายในการค้นคว้าวิจัยทั้งในแนวความคิดเกี่ยวกับหลักทฤษฎีพื้นฐาน และเทคนิคในการปฏิบัติเท่าที่จำเป็น และเป็นการนำเสนอให้เห็นว่า ในบางสถานการณ์ หรือพยานบางประเภทไม่อาจมาให้การหรือเบิกความเป็นพยานต่อศาลได้ หรืออาจจะให้การโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลต้องเสียความสมบูรณ์ไป จึงเห็นว่าในยุคสมัยที่เทคโนโลยีการสื่อสารก้าวหน้าก็น่าจะนำเครื่องมืออันเป็นการสื่อ AUDIO AND VIDEO MEDIA มาใช้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมได้ โดยนำมาใช้กับการสืบพยานบุคคลในคดีอาญา ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยจะเป็นการช่วยให้การเบิกความของคู่ความและพยานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับบางสถานการณ์ เช่น การสืบพยานเด็กถึงกรณีการกระทำความผิดทางเพศต่อเด็ก (Child Sex Abuse) อันจะเป็นวิธีการสืบพยานที่ช่วยให้ได้ข้อเท็จจริงมาประกอบการวินิจฉัยคดีของศาลได้ดีขึ้น และการสืบพยานด้วยวิธีดังกล่าวก็ไม่เป็นการขัดต่อหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ว่า การสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ทั้งนี้ได้ทำให้คุณค่าหรือความน่าเชื่อถือต้องสูญเสียไป

ดังนั้น หากจะนำวิธีการดังกล่าวมาใช้ในการสืบพยานบุคคลในคดีอาญาของไทยนั้นจะมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ใดบ้าง และมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ตลอดจนถึงศึกษาถึงข้อดี ข้อเสีย ผลกระทบและปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งนี้โดยศึกษาเปรียบเทียบกับ การสืบพยานด้วยวิธีการดังกล่าวในต่างประเทศ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและข้อขัดข้องอันเป็นอุปสรรคแก่การใช้สื่อดังกล่าว เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการใช้สื่อดังกล่าวในการสืบพยานบุคคลของประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. แนวความคิดและหลักเกณฑ์ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและวิจัยนี้ น่าจะสามารถนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการกระบวนการยุติธรรมได้ อันจะช่วยให้การสืบพยานในสถานที่ต่างกันสามารถกระทำได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

2. ผลของการศึกษาวิจัยนี้ น่าจะนำมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญาในศาล โดยเป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใน

เรื่องการสืบพยานบุคคล

3. เพื่อเป็นการพัฒนาวิธีการสืบพยานในศาล และทำให้สามารถสืบพยานบุคคลได้ แม้พยานกับจำเลยจะอยู่ต่างท้องที่กัน
4. เพื่อเป็นประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริง ในการสืบพยานของศาลในบางสถานการณ์
5. จะเป็นการลดความกดดันของพยานในการเบิกความต่อศาล และเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของพยาน อีกทั้งน่าจะเป็นการคุ้มครองพยานบุคคลวิธีการหนึ่งด้วย
6. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัย หรือวางแนวทางในเรื่องการสืบพยานบุคคลในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย